

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

ČESKÁ
ŠKOLNÍ
INSPEKCE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Místo slova „informace“, které se používá v jiných definicích čtení, zde byl zvolen pojem „texty“, protože se váže k psanému jazyku a tedy pohotověji odkazuje jak ke čtení za účelem získání literární zkušenosti, tak i ke čtení za účelem získání a používání informací.

... za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.

Tato část definice má zachycovat celou řadu situací, v nichž je uplatňována čtenářská gramotnost, od soukromých záležitostí k veřejným, od školních k pracovním, od oblasti formálního vzdělávání až k celoživotnímu učení a občanské angažovanosti. Slova „za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho vědomostí a potenciálu“ vyjadřují myšlenku, že čtenářská gramotnost umožňuje naplňovat tužby jedinců – jak těch přesně definovaných, jakými je dosažení vzdělání či získání zaměstnání, tak i těch méně definovaných a méně bezprostředně dosažitelných, které obohacují a rozšiřují náš osobní život a celoživotní vzdělávání. Pojem „aktivní účast“ zde vyjadřuje, že čtenářská gramotnost umožňuje lidem přispívat do společnosti a také uspokojovat jejich vlastní potřeby: „aktivní účast“ zde zahrnuje společenskou, kulturní a politickou angažovanost. Pro gramotné lidi je např. snazší pohybovat se v prostředí složitých institucí, jakými jsou zdravotní systémy, vládní úřady a právní agentury, a tím, že při volbách činí informovaná rozhodnutí, se také mohou ve větší míře zapojit do demokratické společnosti. Do pojmu „účast“ je možné zahrnout i kritické postoje, kroky k osobnímu osvobození, emancipaci a nabytí moci (Linnakylä, 1992; Lundberg, 1991, 1997; MacCarthy & Raphael, 1989).

Gray ve svém prvotním díle *Dospělost ve čtení* (Maturity in Reading) před padesáti lety napsal o zájmech, postojích a dovednostech, které mladým lidem a dospělým pomáhají, aby v oblasti čtení účinně splňovali požadavky, které na ně jejich současný život klade (Gray & Rogers, 1956). Pojetí čtenářské gramotnosti v šetření PISA se shoduje s Grayovým širokým a hlubokým pojetím „zralosti ve čtení“, zároveň však také zahrnuje nové výzvy, které na čtení klade 21. století. Čtenářské dovednosti jsou v šetření pojímány jako předpoklad pro plné zapojení se do ekonomického, politického, společenského a kulturního života v současné společnosti.

Uspořádání oblasti hodnocení

V předchozí části jsme definovali oblast čtenářské gramotnosti a uvedli jsme hlavní předpoklady, na kterých je tato definice založena. Tato část popíše, dle čeho a jak je oblast čtenářské gramotnosti uspořádána. Jedná se o důležité téma, neboť uspořádání oblasti zkoumání je základem koncepce šetření a předurčuje podobu testu, a ve svém důsledku také zjištění o dovednostech žáků a prezentaci výsledků.

Čtení je vícerozměrnou oblastí, kterou tvoří mnoho složek. V šetření, jakým je PISA, však nelze všechny tyto složky zohlednit a pracovat s nimi. Při konstrukci testu je proto nezbytné vybrat takové složky, které jsou pro daný účel považovány za nejdůležitější.

V rámci šetření PISA je věnována pozornost dvěma nejdůležitějším úkolům: jednak *zabezpečit široké pokrytí* toho, co žáci čtou a za jakým účelem, jak ve škole, tak i mimo ni, a dále uspořádat oblast šetření tak, aby pokrývala *široké spektrum obtížnosti*. Hodnocení čtenářské gramotnosti je v šetření PISA postavené na třech hlavních vlastnostech úloh: na *situacích* – řadě široce pojatých kontextů a účelů, v rámci kterých se čtení odehrává; na *textech* – řadě materiálů ke čtení, a na *aspektech* – kognitivním pojetí, které předurčuje, jak budou čtenáři s textem zacházet. Všechny tři vlastnosti